

Софийската Света гора

СВЕТОВЕ, КОИТО РАЗКАЗВАТ ИСТОРИИ

ПРОГРАМА
Европа
СТОЛИЧНА ОБЩИНА

Проект „Софийската Света гора“ се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община, Програма „Европа“ 2024 от Сдружение „М.О.С.Т.“

Научи повече и чуй
подкастите за Софийската
Света Гора

СОФИЙСКАТА СВЕТА ГОРА

Софийската Света гора е вълшебна и загадъчна област, която пази в себе си духа на миналото и отразява душата на българската култура. В нея, сред величествените склонове на Витоша, Люлин, Плана и Лозенска планина, са скътани множество древни манастири и църкви, които напомнят за едни отминали времена, когато монасите в тишината на тези светини са разкривали тайните на духовността и знанието.

В мъглите на Средновековието, когато София все още била младо сърце на българската земя, Софийската Света гора се издигнала като крепост на вярата. Всеки манастир, сякаш златна нишка в сложна дантела, оформял своята история. Стените им шепнели молитви и песни, а ръкописите, пазени в мрак и студ, били като фенери за изгубените в мрака на османското владичество. Тези духовни кътчета били не просто места за молитви, а крепости на българската идентичност, които събирали в себе си мъдростта на поколенията.

През вековете, много от тези манастири паднали под ударите на нашествениците. Пожари и мечове оставили своите следи върху камъка, но не успели да заличат спомена за светлината, която манастирите разпространявали в най-тъмните години. Оцелелите светини, със своите рушащи се каменни стени и свежи икони, продължават да разказват за непоколебимата вяра на един народ, за неговата борба и стремеж към просвещение.

Софийската Света гора и до днес пази своето обаяние, своята мистерия. В нея ехтят стъпките на монасите, техните молитви се сливат с шума на вековните гори и вятъра, който минава през планинските хребети. Тази свещена земя, макар и частично изгубила своята някогашна слава, все още остава жив символ на духовност и българско величие.

НАЧАЛОТО НА МИСТИЧНАТА ИСТОРИЯ

Началото на манастирския комплекс Мала или Софийска Света гора е положено през XIII в., когато са изградени повечето от манастирите в Софийско. Комплексът включва 14 манастира, разположени по протежението на планината Витоша и съседните ѝ планини. Комплексът възниква спонтанно и се формира в продължение на векове. Главен манастир първоначално бил Бистришкият, от който днес е останала църквата „Свети Георги“ в с. Бистрица. Най-значителните манастирски обители са разположени в околните на София планини, като част от тях са запазени и до днес. Това са Драгалевският манастир „Св. Богородица“, Кокалянският манастир „Св. Архангел Михаил“, Черепишкият „Успение Богородично“, Етрополският „Света Троица“, Осеновлашкият „Седемте престола“ и др. Недалеч се намират и манастирите в Пернишко – Калкаският манастир „Св. Петка“, Радомирско-Радибошкият манастир „Св. Троица“, Земенският манастир „Св. Йоан Богослов“, Пещерският манастир „Св. Никола“, Брезнишко-Билинският манастир „Св. Архангел Михаил“, Ребревският манастир „Св. Никола“ и Гигинският манастир „Св. Безсребреници Козма и Дамян“, Трънско-Неделнишкият манастир, Глоговишкият и Мисловшкият манастир, Годечко-Чепърлинският, Разбоишкият, Шумският, Маловският, Понорският и Василовският манастир. Около манастирите от Мала Света гора, които през вековете са средища на народния дух и култура, постепенно се създават селища, които днес са част от София.

Манастирите в Софийската Света гора освен с историческата и религиозна значимост се свързват с множество легенди, предания и необясними феномени. Така например хора от цяла България се

стичат в Горнобогровския манастир „Св. Георги Победоносец“, за да се молят пред „живия камък“ с надеждата за чудо. Този необикновен камък, разположен в олтара на манастирската църква, според преданията, е донесен от кръстоносци като трофей от Йерусалим. Върху него са изсечени йерусалимски кръстове, символ на четиримата евангелисти.

Отец Антим, който служи в манастира, споделя, че самият той е забелязал как камъкът постепенно расте – от 204 см през 2001 г. до 210 см в настоящето.

Малко хора знаят, че двата Буховски манастира край София са служили като царски затвор. Манастирът „Св. Мария Магдалена“ е бил килия за княз Александър Батенберг след неговото детрониране през 1886 г., а манастирът „Св. Архангел Михаил“ е бил мястото, където е държан неговият по-малък брат Франц-Йосиф. Под манастирът „Св. Мария Магдалена“ са открити и катакомби от IV век.

КОКАЛЯНСКИ МОНАСТИР „СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛ“

Кокальянският манастир „Свети Архангел Михаил“ е православен мъжки манастир. Разположен е в Плана планина, на около 4 километра югоизточно от село Кокальяне и около 6 километра североизточно от село Железница, в подножието на връх Манастирище (1338 м.н.в).

На стените на входа на манастира е изписана историята за неговото създаване. Кокальянският манастир по предание и исторически данни води началото си от първите години на XI век по времето на българския владетел Цар Самуил. През време на тюркското робство е опожаряван два пъти. В този си вид с трети пореден храм е построен след Освобождението.

Други източници разказват, че манастирът е изграден в средата на 14 век, по време на управлението на цар Иван Александър. Съществува легенда, която свързва създаването му с местния болярин Радослав (Радо или Радесав), когото някои свързват с Радослав Мавър, болярин от края на XV в. Според нея при един лов в Плана, Радослав убил една сърна, която преди да издъхне проронила едри сълзи. Трогнат от това благородникът заповядал на това място да се съгради манастир в чест на Св. Архангел Михаил.

В Кокальянския манастир е намерен Урвишкият сборник, съставен през XVI век. Той съдържа 50 листа, представящи сведения за поклонници, беседи и четири похвални слова за архангелите Михаил и Гавриил (включително и похвалното слово от Климент Охридски). По времето на Османското владичество в България е бил значим книжовен център. Опожаряван е на два пъти. През 1858 г.

манастирът е възстановен на мястото на стария от йеромонах Хрисант. На 16 юни 1898 г. манастирът е ограбен, а отец Хрисант е убит от разбойници. Погребан е до входната врата на манастирския двор. След Освобождението в края на 19 век е възстановен напълно. Старата църква е съборена и с дарения на местното население е съградена нова постройка от ломени камъни в периода 1896 – 1898 г. През 1969 година манастирът е обявен за паметник на културата.

Манастирският комплекс се състои от храм „Св. Архангел Михаил“, храм „Свето преображение Господне“, две двуетажни манастирски сгради, магерница, камбанария и стопански постройки. Иконите са дарение от жители на Железница, а църквата е изписана от Никола Образописов и учениците му от Самоковската художествена школа през 1896 г.

Кокалянският манастир „Св. Архангел Михаил“ е част от „Софийската Света гора“ и заедно със Средновековната крепост Урвич, Панчаревския манастир „Св. Никола – Летни“ и Крепостната черква-манастир „Св. Илия“, образуват Урвичкия крепостен комплекс

Маршрут:

Манастирът е достъпен е за посещение по добре очертана широка пътека, започваща от спирка “Дяволски мост” на автобусна линия N 3 (на главния път “София-Самоков”), откъдето има и табела. Панорамата от пътеката е много красива. От по-високите и части се разкриват гледки към крепостта Урвич, Панчаревския манастир и цялото дефиле до Пасарел. Разстоянието от около 2 километра се изминава за 40-50 минути.

БИСТРИШКИ МАНАСТИР „СВЕТА ПЕТКА“

Бистришкият манастир „Света Петка“ е действащ мъжки манастир от X век с храм, посветен на Свети Илия.

Илия е еврейски пророк от 9 век пр. Хр., живял в Древен Израел. За него е писано в Стария завет (Юдейската Библия), Новия завет, Талмуда и Корана, също така е герой от фолклора на различни народи, включително и българския. Почитан е от юдеи, християни, мюсюлмани, бахаи, свидетели на Йехова, мормони и раелити.

Манастирът се намира в местността Калугерови ливади на Витоша, в северозападните покрайнини на с. Бистрица, на около 15 км от София.

Манастирът е основан през X век, но, както повечето манастири по българските земи, е разрушен при нашествието на османците през XIV век. След Освобождението е възстановен, построява се и малка черква, просъществувала до 1951 г. През 1956 г. е построена днешната черква. Понастоящем манастирът е действащ. Храмовият празник се чества всяка година на 14 октомври. Около края на XX век манастирът, който дотогава е девически, става мъжки.

Манастирът се състои от малка църква, жилищни и стопански сгради. Черквата „Св. Илия“ е еднокорабна, едноапсидна, безкуполна и с притвор и камбанария над нея. Кръстът, монтиран на фронталната ѝ стена е тип „Руски кръст“. Осемконечен, с две горни хоризонтални рамена, като по-

горното е по-късо и едно трето долно късо наклонено рамо. Най-горното рамо на Кръста на Исус е било предназначено за надписа "Исус Назарянин – Цар Юдейски", а най-долното, наклоненото – за да се подпират стъпалата на него – така мъчението било по-продължително и смъртта – по-мъчителна.

Сред стенописите в църквата са изображенията на св. св. Константин и Елена. Император Константин I с подкрепата и благословията на своята майка Ирина, е въвел християнството като държавна религия на Източната Римска империя и може да се смята за родоначалник на православията. Той е инициатор и организатор на Първия вселенски събор, проведен в Никея през 325 г. Съборът е бил свикан, за да се разправи със силната тогава ерес - арианството.

До Бистришкия манастир се стига от центъра на село Бистрица, като се продължава още 2-3 километра нагоре по хълмовете на Витоша.

Маршрут:

До Бистришкия манастир се стига от центъра на село Бистрица, като се продължава още 2-3 километра нагоре по хълмовете на Витоша.

БОЯНСКАТА ЦЪРКВА „СВ. НИКОЛА И СВ. ПАНТЕЛЕЙМОН“

Църквата „Св. Никола и св. Пантелеймон“ в кв. Бояна, София или накратко Боянската църква се отнася към типа двуетажни църкви-гробници с долен етаж, предназначен за крипта (гробница) и горен за семеен параклис. Счита се за църква към извънградската резиденция на феодала, от която тя е била част. Съставена е от три, строени по различно време, постройки, които са свързани в едно цяло.

Първата сграда, в източната част на съвременния комплекс, е църква, строена на два етапа в периода X-XII век. Това е малка едноапсидна кръстocupолна сграда с вградени подпори, които формират вписан кръст. Фасадната пластика на многостъпалните засводените ниши и арките при отворите е допълнена с т.нар. „вълчи зъби“ от поставени неортогонално керамични зидарийни тела при сводовете, тези похвати са прилагани в по-старите български храмове в Търново, Охрид и Костур. В сегашния си вид е завършена през втората половина на XII век, когато е изпълнен първият живописен слой на стенописите.

Църквата е разширена с пристроената през XIII век, като към първата сграда е добавен притвор с поменален кръстocupолен параклис на второ ниво над него. Това разширение е извършено от севастократор Калоян, вероятно управител на Средец при Второто българско царство, поради което тази постройка е наричана и Калоянова църква. Именно то определя храма към типа двуетажни църкви-гробници. При разширението и двете постройки са изрисувани наново, като новите стенописи покриват тези от XII век. Третата, най-западна част на църквата е достроена

през 1882 година. По-късно селяните искат да построят по-голяма нова черква, като съборят старата средновековна и възрожденска, но тя е спасена от българската царица Елеонора.

Църквата е известна със забележителните си средновековни стенописи, между които ктиторските изображения от 1258/59 г. на севастократорската двойка Калоян и Десислава и на българското владетелско семейство от това време: цар Константин Тих Асен (1257 – 1277 г.) и царица Ирина.

В четирите пространства (наос, притвор или нартекс, предверие на първия етаж и параклис на втория) на триделната сграда са запазени стенописи, създадени между XI-XVII в. Най-голяма площ заемат стенописите от 1258/59 г. На юг от църквата е погребана царица Елеонора Българска (1908 – 1917 г.), втора съпруга на цар Фердинанд Български (княз: 1887 – 1908 г. и цар: 1908 – 1918 г.) и своеобразната спасителка на Боянската църква от разрушение в началото на XX в. По царска инициатива в началото на XX в. е създаден парка около църквата, забележителен със своите гигантски секвои.

Боянската църква е обявена за народна старина, защитена от държавата през 1927 г.

и остава действащ енорийски храм до 1954 г. През 1979 г. е включена в списъка на световното културно наследство под закрилата на ЮНЕСКО под № 42, а от 2003 г. културната ценност е филиал на Националния исторически музей.

След десетилетна реставрация Боянската църква отваря отново врати за посетители през 2006 г. От тогава до сега тя се е превърнала в една от най-посещаваните забележителности на българската столица с над 200 000 посетители годишно.

Към момента за посещение е достъпен долният етаж (наоса, притвора и предверието). Параклисът на втория етаж е затворен за консервация и реставрация.

Маршрут:

Следните линии имат маршрути, които минават близо до Боянската църква:

Автобус: 107, 61, 63, 64, 304

Тролейбус: 2

В зависимост от избрания транспорт, разстоянието, което трябва да изминете пеша е между 5 и 30 минути.

ДРАГАЛЕВСКИ МОНАСТИР „УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО“

Защо да посетите Драгалевския манастир? На първо място, районът е чудесен за разходка. Чистият въздух на Витоша, съчетан със спокойствието, което струи от мястото, превръщат манастира в духовно средище, в който може да откриете уединение с природата и Бога. Реката под манастира и чешмичката със студена вода носят истинска прохлада в горещите месеци, а през зимните – мястото носи топлина и уют в сърцата и душите. Драгалевският манастир е истински център за духовно презареждане.

Спокойствие, запазени сгради и страхотно изкуство ви очакват тук. А зад внушителния зид на манастира, се крие славна история. Драгалевският манастир ще ви впечатли и със своето минало.

Драгалевският манастир „Успение Богородично“ е български православен девически манастир. По-стари имена на манастира са „Света Богородица Витошка“ и „Витошка пречиста Богоматер“.

Разположен в живописна природа сред букови гори до Драгалевска река край пътя за хижа „Алеко“ и Черни връх отстои на 1 километър от софийския квартал Драгалевци и на 600 метра от софийската вилна зона Милкова кория.

Основан е от цар Иван Александър като ставропигиален манастир (т.е. подчинен пряко на

патриарха). Тези най-стари сведения за манастира са записани във „Витошката златопечатна грамота“ на цар Иван Шишман, дадена на манастира. Той става прочута обител, с основание е наричан „Царски манастир“ и макар да не е лавра (централен), е най-издигнатият сред 14-те манастира, образуващи прочутата Софийска Света гора.

Манастирът представлява комплекс от църква, жилищни и стопански сгради. Опожарен и запустял след завладяването на София от османските турци през 1382 г. В 1476 г. софийският болярин Радослав Мавър подновява и зографисва църквата. Надписът над входната врата и ктиторските портрети на Радослав Мавър, жена му Вида (на северната стена) и на двамата му синове Никола и Страхил (срещу тях) са с особена стойност.

Възстановен в средата на XV век става средище на оживена книжовна и просветителска дейност. В XIV – XVI век е центърът на Софийската книжовна школа. Там са преписани и създадени редица български християнски книги. Между 1562 г. и 1612 г. в Драгалевския манастир „Света Богородица Витошка“ от монаха Йов Касинец (Шишатовец) Граматик от Темешвар е направен откритият от Виктор Григорович в 1854 г. в Боянската църква препис на Поменик на българските царе (Боянски поменик на българските царе). От Драгалевския манастир е четвороевангелие от 1469 г., в което поп Никола отбелязва манастира като „месте Царскѣй обители“, напомняйки за неговото създаване като царски. Четвороевангелието от 1534 г. е изписано с иждивението на терзията Милич и жена му Вела от София. Евангелието от 1648 г. е обковано със сребро от златаря Велко, който е изобразил на него 3 библейски сцени. Псалтир от XVI в., съставен от братята книжовници Данаил, Стоян и Владко, сборник със слова от XVIII и много църковни книги са дело на просветителната дейност на манастира. Някои книги се пазят в музеите на манастирите на Света гора в Атон.

В XVIII век църквата „Св. Богородица“ е украсена с нови стенописи. Иконостасът е дело на майстори от Софийско от края на XVIII век. От Никола Образописов са зографисани някои от иконите в манастира. През XVII век е основано килийно училище с постоянен учител. През 1818 г. църквата е разширена на север.

През 1871 – 1872 при основаването и работата на софийския комитет Васил Левски многократно отсяда в манастира. Игумен на манастира тогава е йеромонах Геннадий Скитник (Иван Ихтимански) – четник на Ильо войвода, участник в Първата легия на Раковски (1862), където се запознава с Левски. Игуменът води Левски при верни хора в града и околните села, където основават комитетите, чиито член е и той. Пренася комитетската поща и често революционните събрания стават в манастира. След ареста на Левски игуменът Геннадий временно оставя расото, минава в Сърбия, среща се с Панайот Хитов и планират изпращане на чети и бунт в България. По-късно се оттегля в манастир на Света гора. Наследникът му дякон Игнатий Рилски се залавя за божиите

работи, без да забравя националното освобождение. През 1873 г. той възобновява тайния революционен комитет в София.

През 1932 г. църквата е разширена с добавянето на нов наос към нея; днес нейните 2 части са едно цяло – паметник на културата от национално значение. Останалите сгради наоколо са нови, в български национален стил. Там българският екзарх Стефан изгражда резиденцията на Светия Синод, посещавана от цар Борис III Обединител и принц Кирил.

Маршрут:

До Драгалевския манастир се стига най-лесно с кола или с автобус. Ако пътувате с кола, от Околовръстния път на София трябва да се отклоните към квартал Драгалевци. От последните къщи на квартала до Драгалевския манастир се стига за около 10 мин.

Близо до манастира спират и автобуси с номера 64 и 93, които тръгват от Софийския зоопарк.

ДЪРВЕНИШКИ МАНАСТИР „ПРОРОК ИЛИЯ”

Манастирът е разположен в софийския квартал Младост 2. До манастира се стига по асфалтов път от бул. „Андрей Ляпчев”. Светият пророк, чието име носи манастира, е особено почитан от жителите на столичните квартали „Младост” и „Дървеница”, тъй като манастирът е разположен между сградите на двата жилищни комплекса, върху земя, която е дарена от предци на днешни обитатели.

Историята за създаването на манастира датира от края на XVI век. Предполага се, че през 1595 г. по време на Софийското въстание в района е имало масово избиване на въстаници. От тогава земята се е считала за свещена и там се е издигал кръст, а по късно е построен параклис. Впоследствие са достроявани ниски сгради и така се сформира манастира. Тогавашният манастир навярно е бил разположен близо до сегашният, който е построен през 1924 г.

Манастирът е обновен за последен път през 1950 г., когато е построена и новата манастирска църква. От старата жилищна сграда, строена в началото на XX век са останали само основите. Новата - построена през 50-те години е в съвременен стил. В манастира има един храм, посветен на старозаветния пророк Илия, и един параклис в южната част, посветен на Богородичния празник Достойно естъ. Църквата е малка, едноапсидна, трикуполна сграда с преддверие. Манастирът пази стари църковни книги, художествено украсени - подарък от Русия. Ценност за манастира е големият гоблен „Богородица с младенец“, обкован със златна рамка, подарък от папа Йоан Павел Втори.

Маршрут:

Манастирът „Пророк Илия“ се намира в квартал Младост-2 на гр. София. До него се стига по асфалтов път по бул. „Андрей Ляпчев“ от Дървеница посока Младост-2, като преди влизането в Младост-2 се хваща отбивка на юг и след 100м се стига до манастира.

ГЕРМАНСКИ МАНАСТИР „СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ“

Една частица от великия български манастир „Св.Георги Зограф“ на Света гора – Атон, се намира на 15-ина километра от центъра на столицата. Това е метохът „Св.Иван Рилски“ до с. Герман, който е подчинен на манастирския събор на Зографския манастир.

Обителта е създадена още през X век, по времето на цар Петър I. Историци предполагат, че е основана от Св. Иван Рилски, както гласи местна легенда. По-късно манастирът получава привилегии от византийския император Алексий I Комнин, а по време на Втората българска държава е важно книжовно средище. Разрушен от турците, той е възобновен от местното население, за да се превърне в голям духовен център през XVII век и посрещне Освобождението като най-голям манастир в Софийско. През 80-те години на XIX век ктитор на манастира става заможният софиянец хаджи Боне Петров. Сега съществуващата църква е осветена през 1885 година. Особено внимание към манастира проявява цар Фердинанд, който също става ктитор и посажда две вече над 100-годишни секвои в двора му – едната за свое здраве, другата – за здравето на току-що родилия се престолонаследник Борис III. Иконостасът на църквата е с особена стойност. Той е създаден от братята Иван и Никола Доспевски от Самоковската художествена школа.

Манастирската лозница на Германски манастир „Св. Иван Рилски“, под която Елин Пелин е „срещнал“ героите на „Под манастирската лоза“, вече я няма, но преданията разказват, че тук някъде, край безименната речичка в гънките на Лозенската планина, светият отшелник е престолял известно време преди да тръгне към „Великата рилска пустиня“. Говори се още, че цар Петър първо тук е потърсил Св.Иван Рилски.

Тъй като не искал да се среща с царските хора, светият човек тръгнал нагоре по една от диплите на планината. Било горещо. Спрял да почине и промълвил: „О, Боже, водица“. Тутакси от една скала бликнало ручейче. От това време е преданието, че при царуването на цар Петър (X век) патриарх Герман също бил по тези места – да се срещне със светия отшелник или по друг повод, не се знае, но селцето приело неговото име.

Хората почитали аязмото на Св. Иван Рилски години наред и старците разказват, че на християнски празници свещеник освещавал чешмичката и хората си наливали осветена лечебна вода. През 60-те години на XX век, когато разрушават стария каптаж на манастира, за да построят нов, включват в него и водата от изворчето. Сега от чешмата под ореха в манастирския двор ден и нощ пее бистра, студена струйка.

Германският манастир, който според преданията е от X век, влиза в новата българска история със заема, който Зографският манастир в Атон отпуска на българската държава след първата национална катастрофа, за да се закупи пшеница. И тъй като няма как да се върне заемът, манастирът „Св.Иван Рилски“ и други имоти в България стават собственост на Зографския манастир. Затова той е Подворие на светата Зографска обител и непресекаща легенда за Св.Иван Рилски.

Маршрут:

Отбивката за Германски манастир е в началото на село Герман, на влизане от София. Първата отбивка вляво веднага след входната табела на Герман води към някакви промишлени сгради. Отбивката за манастира е на следващото кръстовище, където трябва да се завие на ляво и после пак наляво. Има указателни табели.

След отбивката следват 5 километра стар, но проходим с лека кола асфалтов път, водещ до светата обител. Там пред манастира има широко място, удобно за паркиране.

ЛОЗЕНСКИ МАНАСТИР „СВЕТИ ДИМИТЪР“

Горни Лозен е от селищата, които са известни със своите многобройни църкви, параклиси и оброчни кръстове. Горни Лозен, обединено със село Долни Лозен, представляват най-голямото село в България, с 6300 живущи в двете обединени селища. Селата са в подножието на Лозенската планина, която е завършек на Средна гора и поради близостта си до Столицата, са много добре благоустроени и с достъпен транспорт. По традиция за уредбата и благолепието на храмовете в двете села от далечни времена се грижат отделни фамилии, които са възприели обгрижването им по наследство до ден днешен.

Село Лозен и покраинните му са приютили манастирите „Св. Спас“, „Св. св. Павел и Петър“ и манастира „Св. Димитър“. Храмът „Св. Димитър“ се намира в покраинните на селото (в началото на Лозен, на пътя откъм

София) и е с голяма прилежаща площ, дарена от християни. Намира се на първия завой водещ към Горни Лозен, съвсем скромна табела показва посоката, която трудно се забелязва за неподготвен посетител. Има спомен в местното население, че на това място някога се е издигал манастир, разрушен по време на турското робство. Потвърждение на това е и наименованието „манастира“, запазено до днес сред лозенчани. Няма точни исторически данни за първоначалното построяване на манастира за съжаление. Сегашният манастир във вида в който съществува е построен през 1932 година от родолюбивия християнин Алексо Къшов от селото. Алексо и неговото семейство дълги години се грижат и поддържат със средства църковния имот. През 2012 година, църквата е обновена отново с дарения на миряни и официално осветена от Негово Светейшество Патриарх Максим и Софийския митрополит.

Свети Димитър Солунски е светец пострадал в името на вярата в началото на 4 век по време на гоненията на християните. Той бил римски проконсул, но открито проповядвал християнството. Той успял да обърне във вярата много езичници, а след това мъжествено приел мъченическия венец. Светията живял в гръцкия град Солун, но се ползва с особено почитание във всички славянски народи. Главните светини, свързани със св. Димитър се намират в Солун, Гърция в църквата, носеща неговото име. Много храмове носят името на светеца, само в Гърция те са 547.

Жителите на Солун почитат св. Димитър като патрон на своя град. Светията е много почитан и в България, затова и много българи се стичат на поклонение пред мощите на светеца в Солун. В България най-старата средновековна търновска църква носи името на светеца и се намира във Велико Търново. Други църкви носещи името на светията са в село Паталеница, Пазарджишко, както и в село Свирачи. Св.Димитър Солунски се почита като покровител на военните. Неговата икона помага на всички, чиято професия

е свързана с военното дело. Неговият образ олицетворява обичта на светиите към отечеството. За мъжете, чийто покровител е светецът, иконата защитава от болести и нещастни случаи и помага за постигането на достойно място в обществото.

Маршрут:

Храмът „Св. Димитър“ е разположен в началото на село Лозен, на пътя от София, в покрайнините на селото. Намира се на първия завой към Горни Лозен, като посоката е обозначена с табела, която може лесно да бъде пропусната от непознатите с района.

30

ЛОЗЕНСКИ МАНАСТИР „СВЕТИ СПАС“

Лозенският манастир „Свети Спас“ или „Възнесение Господне“ е български манастир, част от Софийската Мала Света гора.

Разположен е на 5 км югоизточно от софийското село Долни Лозен (днес източната част на село Лозен), дълбоко в недрата на Лозенската планина под връх Половрак (1182 м), върху естествена тераса с прекрасен изглед към по-голямата част от Софийското поле.

Основан е през 13 век. Към края на 14 век, когато Урвичката крепост, Средец, а с това и цялата Софийска област падат под ятагана на османското нашествие, манастирът е разрушен. В периода 15-16 век той запустява окончателно, но през 17 век е отново възроден и както научаваме от някои достигнали до нас писмени паметници, като най-старият от тях е от 1671 г., в манастира се е намирало училище с даскал Яким от София, а учениците са били от София и софийските

села. От други преписки научаваме, че в периода 1671 – 1694 г. там са се помещавали книжовна и калиграфска школа. В 1737 манастирът става център на Въстанието на архиереите в Софийско и Самоковско. При подавянето му края на юли и началото на август 1737 г. по заповед на Али паша Кюпрюлюоглу са избити към 350 софийски граждани, свещеници, монаси и хора от околните села, включително Самоковския митрополит Свети Симеон Самоковски. След участието на неговите монаси във въстанието манастира „Свети Спас“ за пореден път е разрушен от турците.

През 1821 г. манастирът е възобновен отново върху старите си основи. Изградена е едноапсидна,

Трите големи купола, които били изградени върху старата цилиндрична постройка от майстора Цветко Тодоров от радомирското село Жабляно и стоят до днес непокътнати, са били нещо твърде необичайно за тогавашната сакрална архитектура по нашите земи.

През 1869 г. самоковският живописец Никола Иванов Образописов с помощниците си Христати Захариев Зографски и Димитър Христов Дупничанина изографисват за втори път църквата и трите купола. Стенописите, които са запазени и до днес в относително добро състояние, привличат поклонници и посетители с богатата си цветова гама и художествено майсторство, което от своя страна прави манастира изключително ценен паметник на българската култура и изкуство. Друг интересен факт свързан със стенописите е, че никъде другаде в Софийско не са изобразени в един храм толкова много български светци и исторически личности. Наред с евангелските сцени Никола Образописов изрисува и образите на светиите Кирил и Методий, Михаил Воин, епископ Марко, Иван Рилски, Евтимий Търновски, Онуфрий Габровски, Константин Софийски и на свързаните с живота на българите Св. Петка и Св. Неделя. Интерес представляват както изключително реалистичният ктиторски портрет на игумен Кирияк от 1868 г., така и иконата на Св. мъченик Йоан Владимир Дуклянски, сръбски княз, женен за дъщерята на цар Самуил, Косара, починал през 1016 г.

Според преданията на местните хора манастирът „Свети Спас“ е бил средище на националноосвободителното движение, като в него е отсядал дори и Васил Левски. Около Освобождението към него е било изградено училище с няколко големи стаи и отделно помещение за учителя. До 1900 г. манастирът е бил мъжки, а след това се преобразува в женски.

В последните години са реставрирани едно от жилищните крила, монашеските килии и двуетажната гостоприемница, а един от съществуващите по-рано няколко параклиси бива възстановяван. На реставрирания и отново поставен в църквата стар олтар могат да се видят възстановените оригинални икони от периода 1850 – 1890 г. Стенописите, намиращи се в трите купола, са също реставрирани. Цялата външна западна фасада е била покрита с фрески, които са почти напълно заличени.

Манастирът се намира сред гъста дъбова гора, в близост до него има няколко извора със студена

планинска светена вода и от двора му, обсипан през топлите сезони с цветя, се открива прекрасна панорамна гледка към Софийското поле. Това, а и фактът, че от Долни Лозен (10 км от София) се достига до него пеша за около час, а с кола по относително добър черен път за около 15 минути, го прави предпочитано и приятно място за излет.

Маршрут:

Лозенската екопътека започва от Националния учебен център на БЧК, разположен след село Долни Лозен. Има две начални точки: едната е срещу входа на сградата и преминава по асфалтов път в първите няколко метра. Другото начало е от паркинга на центъра на БЧК, малко по-навътре, откъдето тръгва черен път. Той е за предпочитане, тъй като е лесно проходим, с малко стръмни участъци.

ХРАМ „СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛ“ - СИМЕОНОВО

Столичният квартал Симеоново се намира в североизточното подножие на Витоша на 790 м н.в. Някои автори считат, че Симеоново е най-младото селище под Витоша. Това твърдение не кореспондира с факти, които доказват, че в много по-далечни времена тук са живели хора и са осъществявали различни дейности. Така например непосредствено зад сега действащата в центъра на квартала църква “Свети Архангел Михаил” има останки от крепостна стена от времето на Римската империя. Когато османлиите завладяват Средецката крепост, на мястото на тази църква е имало голям православен манастир със същото наименование.

Църквата “Св. Архангел Михаил” е въздигната върху част от основите на някогашния манастир. Тя е осветена през 1918 г.

Михаил е главният архангел, главният пазител

на небесното царство и главен страж на Божия закон.

Освен това според вярванията архангел Михаил пази тялото на Моисей и превежда душите на мъртвите до ада или рая. Самото име Михаил буквално преведено означава „Кой е като Господ?“.

Архангел Михаил е един от четиримата архангели в Стария завет (заедно с Гавриил, Рафаил и Уриил) и един от седемте архангели в Библията. Смята се, че той е помогнал на Господ при сътворяването на Земята. Архангел Михаил е още водач на ангелите и светец-покровител на войниците. Някои смятат, че архангел Михаил е превъплътеният Адам. Като началник на небесните войства, архангел Михаил е наричан също и „архистратиг“.

В Откровението на Йоан е описана битката на архангел Михаил и неговите ангели със седемглав и десеторог Дракон, в резултат на което Змея, наричан още Дявол или Сатана, е прогонен от царството небесно на земята.

Обикновено ликът му се намира на входа на православните храмове, изобразен с меч и писание, подканващо ни да влизаме в църковния храм с чисто сърце и чисти мисли.

Счита се, че може да възприема човешки или животински облик и да помага на хората. Играе важна роля в ежедневната битка на хората с демоните на злото и може да съживява.

В кабала се смята, че на Дървото на живота – Сефирос, аспекта Ход – слава, величие, там стои архангелът Михаил. Преди Месията да дойде, Михаил ще поведе армиите на Небесата срещу Антихриста и ще ги победи. Именно той ще засвири на шофара и ще възвести края на Света.

Маршрут:

Църквата “Св. Архангел Михаил” са намира в кв. Симеоново. Следните линии имат маршрути, които минават близо до нея.

Автобус: 67, 98, 68.

Метро: М1.

Тролейбус: Е123.

ВЛАДАЙСКИ Манастир „СВЕТА ПЕТКА“

Владайският манастир „Света Петка“ е действащ девически манастир на Българската православна църква. Манастирът е двупрестолен, посветен на две светици- Св. Петка и Св. Неделя.

Владайският манастир е на около 1 километър западно от Владая в югоизточното подножие на Люлин планина. До него може да се стигне пеша от квартала или с кола, като се мине под жп линията и веднага след това се завие вдясно.

Представлява комплекс от старата църква „Света Петка“, жилищна и стопанска сгради и нов параклис „Света Неделя“. Иконостасът в черквата е обявен за паметник на културата. Макар и оскъдни, все пак сравнително добре са запазени стенописите в старата църква. Изрисувани са четиримата евангелисти Матей, Йоан, Марко и Лука – апостолите, написали евангелията, разясняващи живота на Иисус Христос. На северната стена има скромно изображение на св. Иван Рилски. По същия начин е изписана и новата църква-параклис, посветена на другата покровителка на Владайския манастир – Св. Неделя. Тя е осветена през 2003 г. и сега в нея се извършват службите и литургиите. Интересни са и двете каменни колони-свещници от 1911 г. в двора на манастира, дарение от поклонници от село Луково, Дебърско.

Съществува предание, според което от възникването на манастира през X в. той е бил многократно разрушаван и съграждан. Друго предание разказва, че през 1328 г. е бил сринат до основи от кръстоносци, като всичките му монаси са били избити. Преди смъртта си, монасите са поставили каменен кръст, под който са заровили Евангелие и две икони – на св. Петка и на св. вмч. Неделя, тъй като манастирът е бил двупрестолен,

т.е. посветен на двете светици. Съществува и една легенда, че Цар Иван Шишман, често е отсядал в манастира на път за Рилската обител и го е дарявал щедро.

По-късно, през Турско робство, манастирът е имал подземна църква. Според запазени документи, манастирът по това време също е бил хайдушко сборище, като хайдутите обичали да отмарят в сянката на многобройните дъбове в двора му. И до ден днешен десет дъба могат да се видят в манастира, като възрастта им е няколкостотин години.

В сегашният си вид храмът "Св. Петка" е бил възстановен през 1902 г. върху останките на стара църква.

Жилищните постройки са скромни и са строени на няколко етапа. По време на строежа на главния път София-Перник, в манастира са били настанени трудови войски. Те, обаче, не само не напакостили на манастира, както това се е случвало в други обители, но и са помагали за съхранението му.

Маршрут:

До Владайския манастир може да се стигне или пеш от квартал Владая, или с кола, като се свива не от главния път вляво към центъра на Владая, а по асфалтовата отбивка вдясно. Отбивката минава покрай няколко вили и след от около 1 км се достига до манастира.

КЛАДНИШКИ МАНАСТИР „СВЕТИ НИКОЛАЙ МИРИКЛИЙСКИ- ЧУДОТВОРЕЦ“

Кладнишкият манастир е български манастир, паметник на културата, разположен в западните склонове на планината Витоша, на около 1 км. Извисява се на едно възвишение между две реки на около 1200 м. надморска височина. На запад от двора на манастира се разкрива прекрасна гледка към цялото Пернишко поле.

Пътят до манастира е павиран и е достъпен целогодишно, наблизо (1-2 километра по-нагоре по пътя) се намира хижа „Селимица“.

В миналото Кладнишкият манастир „Св. Николай“ е бил част от Софийското светогорие, основан е по време на Второто българско царство (XII-XIV в.). Над обителта се намират останките на древна крепост-градище, която тогава е включвала земите на манастира и е била владяна от местен болярин. Крепостта се е намирала на върха

“Градицето”, а болярските имоти включвали днешните села Владая, Мърчаево, Кладница, Сръбски Самоков (Попово) и Крапец. Във вътрешността на крепостта е имало две църкви – в долната част се е намирала църквата “Св. Никола”, която именно е част от днешния Кладнишки манастир, а в горната – “Св. Петка”, чийто развалини са стояли допреди 20-30 години. При завземането на крепостта от турците са изклани всички нейни обитатели, а сградите ведно с църквите са били изгорени. Въпреки това, местни хора запазили спомена през вековете и продължили да идват в местността и да се молят.

През 1830 г. възрастен човек от село Мърчаево, Спас Бурнов, сънувал, че трябва да обнови този манастир. Изпратен от местните хора като част от делегация с искане за отмяна на тежък данък до султана в Цариград, дядо Спас Бурнов успял да издейства съгласието на султана и ферман за възстановяването на манастира. Обновлението започнало през 1841 г. и приключило 1845 г. Средства за възстановяването са събирани от местни хора, като самият дядо Спас продавал собствен добитък заради начинанието. Когато всичко било готово, дядо Спас станал първи игумен и заживял в манастира. През пролетта на 1848 г., обаче, дядо Спас е бил убит от турци, изпратени от местен паша, Осман, който бил заграбил в миналото манастирски земи и се опасявал, че ще му бъдат отнети с възраждането на манастира. Въпреки гибелта на дядо Спас, манастирът продължава да съществува до национализацията след завземането на властта от комунистите през 1944 г.

Манастирът дава подслон и добър прием на Дончо войвода с четата си. Има предположения, че в манастира е идвал Апостолът - Васил Левски. Знае се, че тук е творил отец Геннадий Ихтимански, както и местни дейци от Възраждането.

Национализацията лишава манастира от имотите му и стопанството постепенно запада, а религиозните му функции - замират. През 1995 г. в манастира се настанява монашеско братство, което напуска манастира през 2000 г. Все пак, през 2000-2001 г. Кладнишкото кметство се заема да възражда манастира. Постепенно манастирът възвръща имотите си, богослужението се възстановява, а храмът е отворен ежедневно.

Манастирската обител представлява комплекс от черква, жилищни и стопански сгради. Черквата

е малка еднокорабна, едноапсидна сграда, с две конхи, без купол и е построена през 1841 г., а притворът през 1866 г. До западната фасада е долепен портик, изпълняващ ролята на открит притвор.

Ако се съди по архитектурните данни на манастирската църква и ако се приеме, че тя е пресъздала първоначалните данни на средновековния манастир, може да се допусне, че старата църква е била псевдотриконхална, еднокорабна, едноапсидна сграда и е принадлежала към характерните за средновековието църкви от Горноострумските земи.

Черквата е изографисана през 1883 г. Върху оригиналната храмова икона намираща се над входа на храма има подпис на Самоковеца Коста Геров Антикаров, който по това време е даскал в близкото село Попов. По същото време там се строи местната църква „Успение на Пресвета Богородица“, която е била разрушената от атеистичната власт. Над иконостаса ѝ работи Самоковският зограф Никола Образописов. Не е изключено и иконите от иконостаса на Кладнишкия манастир да са негово дело.

Стенописите са характерни със своя примитивизъм и илюстративност. Повечето от стенописите се съпътстват със списъци на дарителите платили за зографията. В живописната украса на храма прави впечатление изображението на Света Троица с три образа, което единственият и уникален пример в България.

Иконостасът е резбован, дооформен с гипс и покрит с варак и зография. Оригиначните икони, почистени и освежени, днес вече са на местата си и радват богомолците с изящното си меко излъчване.

Маршрут:

Кладнишкият манастир "Свети Николай Мирликийски - Чудотворец" се намира на 20 км от София в западния склон на Витоша. Извисява се малко над село Кладница, на едно възвишение между две реки на около 1200м. Пътят до манастира е павиран и е достъпен целогодишно, защото се почиства и опесачава поради близостта на хижа „Селимица“ (1-2 километра по-нагоре по пътя). Автобуси за село Кладница има от Перник, №21, и от автогарата в столичния квартал Овча купел.

ПАНЧАРЕВСКИ МОНАСТИР „СВЕТИ НИКОЛАЙ ЛЕТНИ“

Панчаревският или Урвичкият манастир „Свети Николай Летни“ е действащ манастир без монаси на Българската православна църква, част от Софийската Мала Света гора.

Намира се в най-западната част от Ихтиманския дял на Средна гора – Лозенската планина, на 8 км югоизточно от центъра на село Панчарево. Разположен е на десния бряг на река Искър в Панчаревския пролом, близо до крепостта Урвич.

Част е от Софийската „Мала Света гора“ и е бил един от най-големите манастири около София. Той е от типа манастири, изградени в близост до крепости, което било характерно за Късното средновековие. Заедно с крепостта „Урвич“, Крепостната черква-манастир „Св. Илия“ и Кокальянския манастир „Св. Архангел Михаил“ образуват Урвичкия крепостен комплекс.

Целият хребет Средобърдие по времето на активното използване на крепостта е бил опасан отвсякъде с водите на река Искър, докарвани чрез дига и превръщайки го в непристъпен остров. По този начин крепостта е била обхваната отвсякъде с вода, с изключение на много тясна ивица на север, по посока на Царичина скала. Стръмните урви, гъстите гори, буйната река, отдалечеността от единственият голям път по това време – този от София, през Лозен и Пасарел за Самоков, всичко това е правело мястото на крепостта и Урвичкия манастир почти недостъпно и известно само на местното население.

Не се знае кога точно е основан (вероятно в периода 10 – 12 век), но след падането на България под османска власт манастирът е разрушен, а монасите му били изгорени, за което свидетелстват намерени при разкопаване на основите му човешки кости. Възобновяван е на два пъти през XX век – през 1938 г. и 1996 г. чрез дарения и благодарение на Бона Велинова от село Григорево, Елинпелинско, която открива основите му. Ктитор на манастира е Атанас Господинов от Панчарево.

В летописната книга на Урвичкия (Панчаревски) манастир е записано как една нощ баба Бона Велинова, заедно с дядо Божил Коцев, баба Джуджа Коцева, баба Сава, баба Митра Донева от Панчарево, а според други източници и Стамен Велев и други селяни от Кокаляне и Панчарево, отишли в Урвич да нощуват сред гората. Според статии от вестниците това станало в деня пред летния празник „Св. Никола“ в 1928г., когато Бона Велинова отишла в с. Панчарево, поканила за другарки бабите Сава и Спаса и заедно с тях отишла на мястото на манастира. След продължително молене на баба Бона се привидяло точно мястото, където е манастира.

Църквата е построена през 1996 г. върху стари основи. Представлява еднокорабна, едноапсидна безкуполна постройка. Възкръснал за нов живот след дълги години забрава, днес „Свети Николай Летни“ е действащ манастир.

Празникът на манастира е 9 май. Провежда се традиционен събор, който се посещава

основно от жители на околните селища, в съзнанието, на които е запазен спомена за това Свято място и преданията около съдбата на „Урвич“.

Маршрут:

До манастира води черен път от разширение на главния път София-Самоков при крепостта Урвич, пътят минава под моста преди паметника. По него може да се мине само с високопроходима кола. Пеша манастирът се стига за не повече от 15-20 мин.

КНЯЖЕВСКИ МАНАСТИР „ПОКРОВ НА ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА“

Княжевският манастир „Покров на Пресвета Богородица“ в Княжево е действащ девически манастир на Българската православна старостилна църква.

Той е основан в края на 50-те години на XX в. от руския архиепископ Серафим Соболев канонизиран през 2016 като Свети Серафим Софийски Чудотворец. Храмовият празник на манастира, на стария параклис в Покровския корпус е на 14 октомври всяка година и съвпада със сбора на Владайски манастир, който се намира в близост. Другият престолен празник е на 31 октомври, по стар стил това е денят на св. Лука, на когото е посветен стария храм в долната част на манастира. Третият събор е на 26 февруари, денят на св. Серафим, който съвпада по нов и стар стил и на него е посветен средния храм, който е отворен всяка неделя и на големите Господски и Богородични празници (неподвижните от тях по стар стил), когато манастирът приема поклонници между 11 и 16 часа. Тази малка църква има луковичен тип купол, както и голямата и се намира над нея, над пътеката към горното гробище, откъдето се влиза и в трапезарията за миряни. На горното гробище има малък параклис-проскинитарий, наричан на руски „часовня“. Най-горния храм е вграден в стария Покровски корпус. Стопанската част е от изток, жилищната от запад, работилниците са от двете страни, а килиите на духовенството са от север. Библиотеката и архива на манастира са от мащабите на частна сбирка и не са отворени за външни читатели, но са достъпни за работа на изследователите професионално ангажирани с проучването на историята на обителта.

Манастирът е под юрисдикцията на Българската православна старостилна църква заедно с още

двадесетина свети места в страната, свързани с подобни общности и по света, което не означава конфронтиране с официалната църковна институция, но изисква съблюдаване на специфични правила на вътрешния ред, както е при повечето субкултурни социални групи, в случая, обусловени поради исторически причини. Един от културните приноси на обителта е създадената през десетилетия упорит труд и молитви иконописна школа, чиито представители са: Николай Шелехов, Магдалина Начева и др.

Първата игуменка на манастира, известната Серафима Ливен, е от руски емигрантски произход, както част от първоначално постъпилите сестри, сред които е и Касиния Везенкова. Втората настоятелка от 2012 г. е Серафима Димитрова, която е от българско потекло, както е и преобладаващия състав на сестричеството още от второто поколение монахини и до днес, въпреки че в обителта се предпочита носенето на апостолник, както в руските и гръцки манастири, а не на забрадка в комбинация с камилавката, като в българските. Духовниците на манастира отначало също са със смесен произход, а от следващото поколение това обстоятелство донякъде се изменя.

Смята се, че земята върху която е построен е свещена. В него се пази копие на иконата Иверска Мироточива, която се смята за чудодейна.

Маршрут:

Княжевският девически манастир се намира в едноименния квартал в полите на Витоша. От шосето-при Десети километър, стръмна улица, отвежда до масивната порта на манастира.

КЛИСУРСКИ МАНАСТИР „СВЕТА ПЕТКА ПАРАСКЕВА“

Клисурският манастир „Света Петка Параскева“ е действащ женски православен манастир в Софийската епархия на Българската православна църква. Отстои на пешеходно разстояние северозападно от село Клисура и на още около 4-5 километра от град Баня. Намира се на върха на хълм в полите на Люлин планина. От поляната пред манастира се открива изглед към Черни връх.

Изграден е през XIII век, център на голяма лавра от скитове и манастири. Има легенда, че цар Иван Асен II поискал мощите на Света Петка Българска да бъдат пренесени в столицата Търново. Литийното шествие с мощите на светицата поспряло за почивка край сегашния Клисурски манастир и станало чудо – мястото било осветено от нетленното тяло на Света Петка. Тогава местните построили на това място църква, а по-късно и манастир.

Възстановен е през XX век като скит от руски монахини с настоятелка на обителта схиигумения Мария Дохторова (1896 – 1978). Със светско име Лидия Николаевна, после монахиня Диодора, тя е странстваща подвижница, емигрирала от Русия и монашествала в обители в разни страни; в България е духовно чедо на епископ Партений Левкийски и наставница на днешния митрополит Гавриил Ловчански, който написва нейната биография. Въздига манастирския храм „Св. Петка Търновска“ след срутване, обновен е през 1954 г. и изографисан от руски монах, рисувал и в кв. Вердикал (Баня), но поради изгарянето на архива и амортизиране на надписите името му е неизвестно.

Наскоро в двора е изградена изящна и просторна църква-ротонда „Въведение Богородично“, която се изографисва на високо художествено ниво към 2017 г. Голяма част от манастира е покрита с външни стенописи с много надписи, изпълнени от съвременния самобитен художник монах Партений с екип от 2 жени, работещи в ярки изкуствени цветове, които привнасят особен колорит, но през последните десетилетия са оставени да избледнеят, въпреки че са привлекателни за масовия вкус.

Маршрут:

Манастирът се намира на 5 километра от Баня. За да се стигне до него, от Баня трябва да се хване булевард Варна, който отвежда до един от изходите на Баня. Пътят върви все на право. Разклонът за манастира е след около 3 километра след последните къщи на Баня. На този разклон трябва да се поеме по десния път. Има си обозначителна табелка. Манастирът се намира на върха на хълма нагоре по пътя, на около още 3 километра.

КРЕМИКОВСКИ МАНАСТИР „СВЕТИ ГЕОРГИ ПОБЕДОНОСЕЦ“

Кремиковският манастир „Свети Георги Победоносец“ е български православен манастир над София, част от Софийската епархия на Българската православна църква. Разположен е на южните склонове на Стара планина, на 4 км северно от квартал Кремиковци в София, в местността Градището, където личат останките от крепост.

Още в началото на двора на манастира се усеща свежестта на боровата гора и невероятната атмосфера, породена от разнообразието от цветя, храсти и дървета, засадени около храма и прилежащите му сгради. Самият манастир е много добре поддържан, прави впечатление колко е чисто и подредено. Въпреки че, части от манастира още се дострояват, това не отнема от красотата му.

Вероятно манастирът е построен по време на Второто българско царство, може би при управлението на цар Иван Александър, но е разрушен по време на османското завоевание. В 1493 година софийският първенец войводата Радивой го възобновява със собствени средства, в памет на двете си починали деца Теодор и Драгана. От това време датира старата църква в двора на манастира. През 1503 година покривът на преддверието на манастира е разрушен от земетресение. От ктиторски надпис става ясно, че старата църква е обновявана през 1611 година. По вид и архитектура тя представлява еднокорабна църква с притвор и полукръгла олтарна апсида.

Стенописите в стария католикон „Свети Георги“ се отличават с монументалност и въздейственост.

Разлики в стила и похватите показват, че стенописите в преддверието и тези в самата църква са правени от различни зографи и по различно време.

Сред стенописите в преддверието от 1493 година се отличават изображенията на ктитора Радивой и семейството му в момента, в който поднасят църквата в дар на софийския митрополит Калевит и патрона Свети Георги Победоносец. Тези стенописи са дело на ателие, принадлежащо на Костурската художествена школа, изписало също и църквата „Света Богородица Кубелидики“ в Костур.

Северната, южната и западната стена на притвора са изографисани през XVII век. Сред фреските изпъкват образите на архангел Михаил, Свети Свети Константин и Елена, светците-воини Прокопий, Теодор Стратилат и Теодор Тирон, както и моменти от живота на Богородица и на Свети Георги.

Манастирът е бил просветен и духовен център, като един от запазените там ръкописи е Кремиковското евангелие от 1497 г., писано по заръка на Калевит. Запазен е триптих с поменик от XVI век, както и дървен иконостас от XVII – XVIII век.

В 1876 година манастирът спасява и крие Ботевия четник Димитър Стефанов-Казака.

По време на съветската окупация старата църква е ползвана за конюшня на Съветската армия.

Първоначално манастирът е бил мъжки, но след Освобождението в него се заселват двадесетина монахини-бежанки от Малашевско. В резултат на това популярността на манастира се увеличава. През периода 1901-1907 година се изгражда новата голяма църква „Покров на Пресвета Богородица“, а до западната стена на магерницата е построена сграда за игуменките и от 50-те години на 20-ти век манастирът е женски.

През петдесетте години на XX век в помещенията на манастира са настанени военни, които остават там в продължение на осемнадесет години. Нанесени са сериозни щети на уникалните стенописи на средновековната църква „Свети Георги“.

В продължение на 30 години стенописите в старата църква на Кремиковския манастир са обект на реставрация от специалисти на Националния институт за паметници на културата. Ремонтирана и

оздравена е и самата сграда.

Иконостасът на новата църква „Покров Богородичен“, построена в 1906 година при игумения Аглаида, е дело на дебърски майстори от рода Филипови.

През 2010 година е осветен параклис в чест на Свети Антоний от Знеполски епископ Йоан, викарий на Софийския митрополит. Свети Антоний е избран за покровител на параклиса, поради неговата роля като основоположник на православното монашество.

През 30-те години на XX век манастирът притежава огромно стопанство – над 60 работници се грижат за 700 крави, 1500 овце и 700 пчелни кошера. Половината земя на днешния комбинат „Кремиковци“ е собственост на манастира.

Днес стопанството на манастира е частично възстановено. Оглеждат се овце, кози, крави, пчели, както и се събират билки от съседните поляни. Манастирът произвежда биопродукти, които са ръчно направени.

Маршрут:

На около 20 км от столицата и на 3 км от кв. Кремиковци в местността „Градището“ се намира Кремиковският манастир „Свети Георги Победоносец“. Разположен е върху скалиста тераса и от него се вижда цялото Софийско поле и София. Манастирът е достъпен с кола Ако не разполагате с превозно средство, можете да се качите на автобус № 117 от автостанция „Изток“. С него пристигате в центъра на кв. Кремиковци, на спирка ул. „Св. Петка“ и след това продължавате пеша по пътя до манастира.

„СВ. ГЕОРГИ ПОБЕДОНОСЕЦ“ В СЕЛО ГОРНИ БОГРОВ

„Св. Георги Победоносец“ се намира в края на село Горни Богров, близо до София, на главния път София-Варна.

Храмът в манастира е построен в началото на XIX век. В олтара му има голям камък с кръст, за който се смята, че е донесен от кръстоносци, идващи от Йерусалим. Местните жители го възприели като знак за свято място и решили да построят храм, а до изграждането му камъкът се пазел като символ на християнската вяра.

Днес, хора от цяла България се стичат в Горнобогровския манастир „Св. Георги Победоносец“, за да се молят пред „живия камък“ с надеждата за чудо.

Отец Антим, който служи в манастира, споделя, че самият той е забелязал как камъкът постепенно расте – от 204 см през 2001 г. до 210 см в настоящето. Той го описва като Божие чудо, което не може да се обясни с логика. Много хора от различни страни, включително Гърция и САЩ, споделят своите видения и чудеса, свързани с камъка и изпращат дарове в знак на благодарност.

Днешният вид на манастира е от XX век и включва няколко жилищни сгради и малка църква, изградена върху основите на стар храм. До църквата се намира новият параклис „Св. Стефан“. В двора на манастира се намират новопостроена чешма и два паметника, посветени на загиналите във войните за национално обединение на България. Според легенда, жена от

селото сънувала, че зад абсидата на манастира има аязмо с вода, посочено от Св. Богородица. След като водата била открита, била изследвана и се оказало, че има вкус на сяра. В момента манастирът е действащ и мъжки.

Маршрут:

Горнобогровският манастир „Св Георги Победоносец“ се намира на края на село Горни Богров до София, на главния път София-Варна.

БИСТРИШКИ МОНАСТИР “СВ. СВ. ЙОАКИМ И АННА”

Бистришкият манастир се намира се в местността Мали дол във Витоша, на около 2 км югоизточно от с. Бистрица.

Храмът е построен в края на 9-ти век и носел името на Св. Апостол Петър. С подкрепата на цар Иван-Александър мястото се разраства и укрепва.

През 14-ти век, по време на османското нашествие, храмът е разрушен и ограбен. Въпреки това, местните жители успяват да запазят спомена за неговото величие, поставяйки каменен кръст на мястото на стария олтар. Заради този кръст, по време на османското владичество, мястото е наричано „На кръсто“. Към времето на Освобождението от храма са останали само руини, но кръстът е останал непокътнат като символ на вярата.

Основите на стария манастир са разкрити през 1925 г., а днешната църква е осветена през 1950 г. Жилищните сгради са построени в периода 1965-1977 г.

Понастоящем Бистришкият манастир е действащ.

Църквата в двора на манастира е еднокорабна, едноапсидна, с купол, вътрешен и външен притвор, а жилищни и стопански сгради датират от средата на 20 в. Храмът е издигнат върху могилен некропол, като под наоса се намира запазена антична гробница от началото на 4 в. Гробницата е изградена с източна и западна стена, свързани със свод, а по стените има следи от стенописи като кръст и котва, което показва, че е от раннохристиянския период.

Допълнително доказателство за това са откритите в нея два скелета, положени с глави, обърнати на запад.

По време на християнски празници в двора се събират хора, дошли да пият лековита вода от аязмото. В манастирския двор има вековни дъбове, за които се вярва, че имат силно енергийно излъчване.

Маршрут:

Бистришкият манастир „Св. Св. Йоаким и Анна“ се намира се в местността „Мали дол“ във Витоша планина, на около 2 км югоизточно от с. Бистрица. До него се стига по селски път.

ПОДКАСТИ

Пътешествие през времето в свят на
вяра, история и традиции

ПОДКАСТИ

В поредица от 15 подкаста, посветени на тази Софийската Света Гора, ще бъдете въввлечени пътешествие през времето, в което ще откриете богатството на традициите, духовността и архитектурата на манастирите около София. Подкастите обхващат различни теми и аспекти на Софийската Света Гора и представят разкази за създаването на манастирите, легенди и митове, представящи значението на тези свети места, тяхната роля като културни и образователни центрове по време на османското владичество и Възраждането, както и за тяхното съвременно състояние. Те разказват увлекателни истории за чудеса и духовни пътувания, за скрити съкровища и забравени светци, както и за архитектурните и художествени богатства, които манастирите пазят. Тази аудио поредица е подходяща както за хора, търсещи духовно вдъхновение, така и за любители на историята и културата, които искат да научат повече за значението на Софийската Света Гора през различните епохи на българската история. Независимо дали се интересувате от духовност, архитектура или културното наследство на България, тези 15 подкаста ви предлагат нови знания и вдъхновение, които ще ви пренесат в свят на вяра, история и традиции.

Сканирай кода и чуй историите или посети сайта www.sofiatemples.eu

ИЗТОЧНИЦИ:

www.tourism.government.bg, www.standartnews.com, www.wikipedia.org, www.shteopitam.blogspot.com/2018/03/blog-post_25.html, www.bulgariamonasteries.com/bistrishki_manastir.html, www.boyanachurch.info, www.bulgariamonasteries.com/darvenishki_manastir.html, www.opoznai.bg/view/darvenishki-manastir-sv-prorok-iliia-sofiia, www.hotelmoreni.bg/dragalevski-manastir-legendi-istoriya-suvremie/, www.selogerman.bg, www.danielatravel.blog, www.park-vitosha.org, www.opoznai.bg/view/hram-sv-arhangel-mihail-sofiia, www.svetimesta.com, www.pancharevo-bg.com, www.bulgarian-orthodox-church.org, www.drumivdumi.com

АВТОРИ НА СНИМКИ:

Благодарим на всички изпратили снимки на Софийската Света гора.

Калоян Терзиев, Катя Димитрова, Желяз Лазаров, Ваня Николова, Христо Попов, Елица Павлова, Гертана Стоименова, Валя Петкова, Христо Хаджистоянов, Соня Кънчева, Весела Константинова, Васил Панайотов.

Изпозвани са снимки и от:

www.bulgarian-orthodox-church.org

www.skalnispomeni.com

www.wikipedia.org

Столична община, Програма „Европа“ 2024, не носят отговорност за публикуваните материали.

WWW.SOFIATEMPLES.EU